

Крук С. Л., Гаврилькевич В. К. Критерії та показники ефективності практичного впровадження теоретичної моделі психологічного та педагогічного забезпечення особистісно-зорієнтованої освіти на засадах гуманної педагогіки // Актуальні питання теорії та практики психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців : тези доповідей VII Всеукраїнської науково-практичної конференції (Хмельницький, 11–12 квітня 2019) / [ред. колегія: Є. М. Потапчук (голов. ред.), Т. Л. Левицька, Л. О. Подкоритова, В. К. Гаврилькевич] / М-во освіти і науки України, Хмельницький нац. ун-т, Каф. психол. та педагог. [та ін.]. – Хмельницький: ХНУ, 2019. – 160 с. – С. 71–74.

Крук С. Л., Гаврилькевич В. К.
Хмельницький національний університет

КРИТЕРІЙ ТА ПОКАЗНИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРАКТИЧНОГО ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕОРЕТИЧНОЇ МОДЕЛІ ПСИХОЛОГІЧНОГО ТА ПЕДАГОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСОБИСТІСНО-ЗОРІЄНТОВАНОЇ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ ГУМАННОЇ ПЕДАГОГІКИ

Теоретична модель психологічного і педагогічного забезпечення особистісно-зорієнтованої освіти на засадах гуманної педагогіки розроблена нами в рамках дослідно-експериментального проекту всеукраїнського рівня, який ініційований Всеукраїнською культурно-освітньою асоціацією Гуманної Педагогіки та підтриманий Міністерством освіти і науки України. Цей проект включає дослідно-експериментальну роботу «Психолого-педагогічне забезпечення особистісно-зорієнтованої освіти на засадах гуманної педагогіки в середньому загальноосвітньому навчальному закладі» (затверджену наказом Міністерства освіти і науки України від 17 січня 2015 року № 22), а також дослідно-експериментальну роботу «Психолого-педагогічне забезпечення особистісно-зорієнтованої освіти на засадах гуманної педагогіки в дошкільному навчальному закладі» (затверджену наказом Міністерства освіти і науки України від 29 лютого 2016 року № 190).

У теоретичній моделі психологічного і педагогічного забезпечення особистісно-зорієнтованої освіти на засадах гуманної педагогіки передбачено наявність суб'єктів психологічного і педагогічного забезпечення особистісно-зорієнтованої освіти на засадах гуманної педагогіки: психологів і педагогів закладу освіти та інших закладів, з якими укладено договори про співпрацю. Вони прагнуть до спільної мети – створити оптимальні психологічні та педагогічні умови для діяльності суб'єктів особистісно-зорієнтованої освіти на засадах гуманної педагогіки (педагогів, дітей, батьків дітей), і будують свою діяльність на таких принципах, як: духовний гуманізм, відповідність нормам професійної етики та нормативно-правовим актам.

Умовами успішного психологічного та педагогічного забезпечення є: 1) добровільність; 2) взаємна зацікавленість у досягненні мети; 3) наявність системи теоретико-методологічних засад; 4) наявність системи діагностичних і моделюючих психологічних і педагогічних методів і засобів; 5) наявність системи організаційно-методичних засад (плану, програми, методичних рекомендацій тощо); 6) наявність сприятливих побутових і виробничих обставин; 7) наявність необхідних матеріально-технічних засобів.

Засоби психологічного та педагогічного забезпечення – це психологічні й педагогічні дії та відповідне знаряддя. За їх допомогою суб'єкти психологічного і

педагогічного забезпечення створюють оптимальні психологічні та педагогічні умови для діяльності суб'єктів особистісно-зорієнтованої освіти на засадах гуманної педагогіки: педагогів, дітей, батьків дітей.

Взаємодія педагогів, дітей, батьків дітей створює гуманізовану й облагороджену соціально-психологічну ситуацію, що складається з реакцій, дій, ставлень, стосунків. У цій соціально-психологічній ситуації здійснюються гуманні та благородні діяльність і спілкування, в процесі яких відбувається становлення й розвиток гуманної, благородної людини.

Ефективність практичного впровадження описаної вище теоретичної моделі визначатиметься якісною реалізацією кожного із її основних компонентів, що можуть встановити суб'єкти психологічного і педагогічного забезпечення особистісно-зорієнтованої освіти на засадах гуманної педагогіки на підставі зворотного зв'язку.

Відповідно до основних компонентів теоретичної моделі ми визначили *критерії та показники її ефективного впровадження*, які подано далі (критерії позначені цифрами: 1, 2, 3 і т. д., а показники літерами а), б), в) і т. д.):

1. Прийняття суб'єктами психологічного і педагогічного забезпечення особистісно-зорієнтованої освіти (керівниками, психологами, педагогами закладу освіти та ін.) гуманної педагогіки як провідної парадигми власної професійної діяльності:

а) відчуття радості, піднесення (або інших позитивних емоцій та почуттів) при ознайомленні із принципами та методами гуманної педагогіки;

б) визнання відповідності принципів гуманної педагогіки принципам власного світогляду;

в) визнання відповідності між базовими цінностями гуманної педагогіки та власними життєвими цінностями.

2. Обізнаність (підвищення обізнаності) суб'єктів психологічного і педагогічного забезпечення особистісно-зорієнтованої освіти на засадах гуманної педагогіки (керівників, психологів, педагогів закладу освіти та ін.) із методологією гуманної педагогіки та теоретичною моделлю:

а) розуміння філософської основи гуманної педагогіки;

б) знання методів гуманної педагогіки;

в) знання структури теоретичної моделі та змісту її основних понять і положень.

3. Сформованість у закладі освіти відповідної системи засобів психологічного і педагогічного забезпечення особистісно-зорієнтованої освіти на засадах гуманної педагогіки:

а) наявність у закладі освіти методичних розробок із описом системи психологічних дій (діагностичних, просвітницьких, тренінгових, консультативних, корекційно-розвивальних), спрямованих на допомогу суб'єктам особистісно-зорієнтованої освіти на засадах гуманної педагогіки успішно долати труднощі на шляху до гуманізму і благородства;

б) наявність у закладі освіти протоколів здійснення вищезазначених психологічних дій;

в) наявність у закладі освіти відповідного знаряддя (стимульних матеріалів, практичних посібників і порадників, технічного обладнання), необхідного для здійснення вищезазначених психологічних дій;

г) наявність у закладі освіти методичних розробок із описом системи педагогічних дій (виховних і навчальних), спрямованих на допомогу суб'єктам особистісно-зорієнтованої освіти на засадах гуманної педагогіки успішно йти шляхом гуманізму і благородства;

д) наявність у закладі освіти протоколів здійснення вищезазначених педагогічних дій;

е) наявність у закладі освіти відповідного знаряддя (наочних посібників, навчально-методичної літератури, технічного обладнання), необхідного для здійснення вищезазначених педагогічних дій.

4. Покращення у закладі освіти психологічних і педагогічних умов для діяльності суб'єктів особистісно-зорієнтованої освіти на засадах гуманної педагогіки:

а) внутрішньо-особистісних умов – обставин внутрішнього світу кожного із суб'єктів особистісно-зорієнтованої освіти на засадах гуманної педагогіки:

– бажання творчо працювати в даному закладі освіти для реалізації мети гуманної педагогіки;

– збільшення готовності долати труднощі у своїй освітній діяльності;

– зниження рівня професійного вигорання в освітній діяльності;

– збільшення здатності до психічної саморегуляції, щоб ефективно забезпечувати три попередні умови;

б) соціально-психологічних умов – психологічних обставин, що виникають в процесі міжособистісної взаємодії всіх суб'єктів особистісно-зорієнтованої освіти на засадах гуманної педагогіки, іншими словами, умов морально-психологічного клімату дитячої, батьківської та педагогічної спільнот і всіх їх разом узятих як гетерогенної соціальної групи:

– збільшення у суб'єктів особистісно-зорієнтованої освіти на засадах гуманної педагогіки почуття задоволення від перебування в спільноті закладу освіти;

– схвальні відгуки суб'єктів особистісно-зорієнтованої освіти на засадах гуманної педагогіки про заклад освіти;

– збільшення показників сприятливості морально-психологічного клімату в закладі освіти за даними психологічної діагностики;

в) психолого-педагогічних умов – психологічних обставин, що виникають у процесі педагогічної взаємодії вчителів і учнів, вчителів і батьків, батьків і учнів:

– збільшення у учнів почуття задоволення від процесу педагогічної взаємодії з учителями;

– збільшення у батьків учнів почуття задоволення від процесу взаємодії з учителями;

– збільшення у учнів почуття задоволення від процесу педагогічної взаємодії зі своїми батьками.

5. Прийняття суб'єктами особистісно-зорієнтованої освіти на засадах гуманної педагогіки (педагогами, учнями і батьками учнів) ідей духовного гуманізму та благородства як базових принципів їхньої співпраці в освітньому процесі:

а) відчуття радості, піднесення (або інших позитивних емоцій та почуттів) при ознайомленні з ідеями духовного гуманізму та благородства;

б) визнання відповідності ідей духовного гуманізму та благородства принципам власного світогляду;

в) визнання відповідності між цінностями духовного гуманізму і благородства та власними життєвими цінностями.

6. Збільшення проявів гуманності та благородства у соціально-психологічній ситуації (реакція, дія, ставлення, стосунки), тобто покращення морально-психологічного клімату в освітній взаємодії суб'єктів особистісно-зорієнтованої освіти на засадах гуманної педагогіки (педагогів, учнів і батьків учнів):

а) збільшення у суб'єктів особистісно-зорієнтованої освіти на засадах гуманної педагогіки почуття задоволення від їхньої освітньої взаємодії;

б) збільшення показників сприятливості морально-психологічного клімату в закладі освіти за даними психологічної діагностики;

7. Збільшення проявів гуманності та благородства у діяльності та спілкуванні суб'єктів особистісно-зорієнтованої освіти на засадах гуманної педагогіки (педагогів, учнів і батьків учнів):

а) збільшення проявів гуманності та благородства у діяльності та спілкуванні суб'єктів особистісно-зорієнтованої освіти на засадах гуманної педагогіки за даними самооцінювання;

б) збільшення проявів гуманності та благородства у діяльності та спілкуванні суб'єктів особистісно-зорієнтованої освіти на засадах гуманної педагогіки за даними психологічної діагностики.

8. Збільшення проявів гуманності та благородства в особистісних характеристиках учнів:

а) збільшення проявів гуманності та благородства в особистісних характеристиках учнів за даними самооцінювання;

б) збільшення проявів гуманності та благородства в особистісних характеристиках учнів за даними психологічної діагностики.

Загальні положення методики перевірки ефективності впровадження теоретичної моделі у педагогічну практику:

1) щоб перевірити ефективність впровадження теоретичної моделі у педагогічну практику за описаними вище критеріями та показниками, необхідно використати діагностичні методи, такі як: спостереження, бесіда (інтерв'ю), анкетування та експериментально-психологічні методи;

2) зазначені методи можуть застосувати керівники, психологи і педагоги закладу освіти у відповідно до їхньої професійної компетентності;

3) результати перевірки за кожним критерієм мають бути зафіксовані у відповідному протоколі (із зазначенням дати перевірки, осіб, які здійснили перевірку, критеріїв та показників, які були перевірені, методів, за допомогою яких було здійснено перевірку).